

ประเด็น สังคม ฉบับที่ B26	13 พ.ค. 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น สังคม	" ผู้นำศรัทธาโลกใหม่ กับความท้าทายจากโลกใบเดิม"	
ประเด็นสำคัญ	- กระบวนการและผลกระทบต่อสังคมโลก - จุดยืน ของผู้นำศรัทธา - ความท้าทายใหญ่ที่พระสันตะปาปาองค์ใหม่ต้องเผชิญ - คนรุ่นใหม่กับศาสนา	

สมเด็จพระสันตะปาปา ลีโอที่ 14' (Pope Leo XIV)

“แม้จะไม่มีกองกำลังทหารในสนามรบ แต่กลับมีอิทธิพลที่ทรงพลังอย่างมากในเวทีโลก”

วินสตัน เชอร์ชิลล์
อดีตนายกรัฐมนตรีของอังกฤษ

นครรัฐวาติกัน ดินแดนใจกลางกรุงโรม เป็นประเทศที่เล็กที่สุดในโลก และดำรงสถานะเป็นศูนย์กลางการบริหารของคริสตจักรโรมันคาทอลิก นครรัฐแห่งนี้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระสันตะปาปา และเป็นที่ตั้งของ ‘สันตะสำนัก’ องค์กรที่มีบทบาทสำคัญในมิติทางศาสนา การเมือง และวัฒนธรรมระดับสากล

อาณาจักร กับ ศาสนจักร

ในช่วงยุคมืดสงครามเกิดขึ้นอย่างมากมาย อำนาจของพระสันตะปาปายังไม่มั่นคง จนกระทั่งมีกษัตริย์ชาร์เลอมาญแห่งอาณาจักรแฟรงก์ เป็นผู้รวบรวบดินแดนฝรั่งเศส เยอรมันตะวันตก และอิตาลีตอนเหนือ ซึ่งทำให้อาณาจักรแฟรงก์ยิ่งใหญ่ และมีอำนาจมาก ต่อมาเกิดความขัดแย้งกับพวกลอมบาร์ด โดยพวกลอมบาร์ดพยายามยึดกรุงโรมและควบคุมพระสันตะปาปา กษัตริย์ชาร์เลอมาญจึงส่งกองทัพไปช่วยพระสันตะปาปา และมีชัยชนะเหนือพวกลอมบาร์ด ราชอาณาจักรแฟรงก์จึงทำหน้าที่คุ้มครองศาสนาจักรที่กรุงโรมนับแต่นั้น และพระสันตะปาปาก็ให้การรับรองชาร์เลอมาญโดยการสวมมงกุฎให้และแต่งตั้งเป็นจักรพรรดิแห่งโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งต่อมาใน

ภายหลัง เป็นธรรมเนียมว่า กษัตริย์ต้องได้รับการสวมมงกุฎจากพระสันตะปาปาก่อน ถึงจะได้รับการยอมรับ นั่นคือทำให้ศาสนจักร มีอำนาจเหนืออาณาจักร เมื่อกษัตริย์เซอแลงมอญสิ้นพระชนม์ อาณาจักรแฟรงค์เกิดการแตกแยก เหล่าผู้มีสิทธิ์สืบราชสมบัติก็ต่างอ้างสิทธิ์ของตน อาณาจักรแฟรงค์จึงแตกแยกออก และเริ่มสู่ยุคมีดยุคที่มีแต่สงคราม และ ศาสนจักรมีอำนาจเหนืออาณาจักร ในสมัยนั้นยังไม่มีการแยกศาสนาออกจากการปกครอง ต่อมาหลังยุค Renaissance ก็มีความพยายามลดอำนาจของ Pope และแยกศาสนาออกจากการปกครองมาเรื่อยๆ และเห็นผลอย่างชัดเจนครั้งแรกในฝรั่งเศสเมื่อโนโปลิเยนขึ้นเป็นจักรพรรดิและไม่ยอมให้ Pope สวมมงกุฎ แต่โนโปลิเยนใช้วิธีให้ Pope นำมงกุฎมาและโนโปลิเยนรับมงกุฎจาก Pope มาสวมให้ตนเอง

พิธีสวมมงกุฎโดยสันตะปาปาให้กษัตริย์ไม่มีแล้วในยุคปัจจุบัน เนื่องจากบทบาทของสันตะปาปา เปลี่ยนไปสู่ด้านจิตวิญญาณ และระบอบกษัตริย์สมัยใหม่ไม่ต้องพึ่งพิงความชอบธรรมจากคริสตจักรโรมันคาทอลิกอีกต่อไป แต่ประมุขพระศาสนจักรโรมันคาทอลิกที่มีสมาชิกกว่า 1.4 พันล้านคน ก็ยังเป็นหนึ่งในผู้นำโลกที่ทรงอิทธิพลไม่แพ้ผู้นำชาติมหาอำนาจใด โดยเฉพาะเจตจำนงหรือจุดยืนส่วนพระองค์ของพระสันตะปาปา แต่ละองค์นั้นมีผลกระทบอย่างสูงต่อความเคลื่อนไหวทางสังคมในมิติต่าง ๆ สืบเนื่องยาวนานมานับแต่ยุคหลังการล่มสลายของจักรวรรดิโรมัน ยุคกลาง และแม้ว่าโลกจะเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 แล้ว ศาสนจักรอายุเกือบ 2,000 ปีนี้ยังคงมีบทบาทสำคัญหลายด้านในโครงสร้างสังคมทั่วโลก

กระบวนการและผลกระทบต่อสังคมโลก

จากการเลือกตั้งพระสันตะปาปา (Conclave) ที่ผ่านมา เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญทั้งในเชิงศาสนา และการเมืองระหว่างประเทศ เนื่องจากผู้นำสูงสุดของคริสตจักรคาทอลิก มิได้เป็นเพียงประมุขทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการกำหนดทิศทางเชิงจริยธรรมและการทูตระดับโลก

ภายหลังจากควีนสิชาวลอยขโมงขึ้นมาจากโบสถ์น้อยซิสทีน (Sistine Chapel) เสียงประกาศจากพระคาร์ดินัลว่า “Habemus Papam.” ณ ระเบียงกลางของด้านหน้ามหาวิหารนักบุญเปโตร (St. Peter’s Basilica) ในกรุงวาติกัน ก็ปรากฏกายผู้นำศรัทธาพระองค์ใหม่แห่งพระศาสนจักรโรมันคาทอลิกโดยใช้พระนามว่า ‘สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14’ (Pope Leo XIV)

แม้ว่าสมเด็จพระสันตะปาปาพระองค์ก่อนหน้าจะไล่เรียงมาด้วยพระคาร์ดินัลจากประเทศที่หลากหลาย เช่น โปแลนด์ เยอรมนี และอาร์เจนตินา แต่แทบไม่มีใครคิดเลยว่า พระสันตะปาปาองค์ถัดไปจะมาจากประเทศ ‘สหรัฐอเมริกา’ อาจเป็นเพราะการที่สหรัฐอเมริกาเอง ก็ส่งออกทั้งอิทธิพลทั้งความมั่นคง ทางเศรษฐกิจ และทางวัฒนธรรม จนเรียกได้ว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่ทรงอิทธิพลที่สุดของโลกอยู่แล้ว การที่จะมีผู้นำทางศาสนาจากประเทศมหาอำนาจเช่นนี้อีก ย่อมเป็นเรื่องสำคัญที่ศาสนจักรต้องคำนึงถึงอย่างถี่ถ้วน โดยเฉพาะในมิติด้านการกระจายอำนาจและอิทธิพล

สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 หรืออดีตพระคาร์ดินัล ‘โรเบิร์ต ฟรานซิส พร็วีสต์’ (Robert Francis Prevost) นับว่าเป็นพระสันตะปาปาอเมริกันพระองค์แรกในประวัติศาสตร์ แต่เป็นพระองค์ที่สองหากนับรวมในทวีปอเมริกา นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของนครรัฐวาติกัน รวมไปถึงสหรัฐอเมริกาเองที่กำลังอยู่ในยุคเดียวกับที่ประธานาธิบดี ‘โดนัลด์ ทรัมป์’ (Donald Trump)

ล่าสุดโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ เผยแพร่รูปภาพลงในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นรูปที่ตนเองใส่ชุดพระสันตะปาปา ซึ่งสร้างโดย

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยภาพดังกล่าวถูกเผยแพร่ขึ้นไม่นาน หลังจากที่ผู้นำสหรัฐฯ ได้ตอบคำถามแบบติดตลกกับผู้สื่อข่าวที่ทำเนียบขาวว่า ตนอยากเป็นพระสันตะปาปา และนี่เป็นตัวเลือกอันดับหนึ่งของตน พร้อมระบุว่า เขาไม่ได้สนับสนุนใครเป็นพิเศษในการเลือกพระสันตะปาปาพระองค์ถัดไป ภาพดังกล่าวเรียกเสียงวิพากษ์วิจารณ์เป็นวงกว้าง โดยบางส่วนมองว่า เป็นภาพที่ไม่เหมาะสม และไม่มีอะไรที่ดูฉลาดหรือชวนตลกกับภาพดังกล่าวเลย เนื่องจากชาวคาทอลิกพึงสูญเสียประมุขแห่งคริสตจักรโรมันคาทอลิกซึ่งเป็นที่รักไป

จุดยืน ของผู้นำศรัทธาในโลกใหม่

แน่นอนว่าสิ่งสำคัญที่ผู้คนมากมายย่อมจับตามองจากพระสันตะปาปาพระองค์ใหม่นี้ ย่อมหนีไม่พ้นในประเด็นของ ‘จุดยืน’ ของพระองค์ที่มีต่อปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ในโลกปัจจุบัน เพราะนอกจากจะยืนอยู่ในจุดที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจแล้ว ในสถานการณ์ที่การเมืองสหรัฐอเมริกา กำลังสร้างแรงสั่นสะเทือนไปทั่วทั้งโลก รวมไปถึงปัญหาสังคมในหลาย ๆ ประเด็นที่ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในปัจจุบัน ก้าวต่อไปของสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ยังสำคัญกว่าช่วงเวลาไหน ๆ

สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ยึดถือแนวทางของ ‘ศาสนจักรแห่งความเมตตา’ (Church of Mercy) ตามรอยสมเด็จพระสันตะปาปาฟรานซิส โดยยึดมั่นในหลักการว่า พระศาสนจักรควรเป็นสถานที่แห่งการต้อนรับผู้คนมากกว่าการตัดสินโทษ จุดยืนนี้เน้นการฟัง การเข้าใจ และการเปิดใจต่อความหลากหลายของมนุษย์ ทั้งในเรื่องวัฒนธรรม ความเชื่อ และรูปแบบชีวิตที่แตกต่างกัน พระองค์ยังให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมองว่า ศาสนจักรต้องไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิมจนละเลยความต้องการและเสียงของผู้ศรัทธาในยุคใหม่ แม้จะยึดมั่นในหลักคำสอนดั้งเดิม แต่พระองค์ก็แสดงความตั้งใจฟังเสียงของผู้คนชายขอบ เช่น ชนกลุ่มน้อย ผู้ยากไร้ และกลุ่มที่เคยถูกศาสนจักรตีตราในอดีต

ความท้าทายใหญ่ที่พระสันตะปาปาองค์ใหม่ต้องเผชิญ

แม้ว่าสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 จะได้รับการยอมรับในหลายด้าน แต่พระองค์ก็ต้องเผชิญกับความท้าทายสำคัญหลายประการ หนึ่งในนั้นคือประเด็นเกี่ยวกับการจัดการคดีล่วงละเมิดทางเพศภายในคริสตจักร ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องการความโปร่งใสอย่างสูง บางฝ่ายกังวลว่าท่าทีของพระองค์อาจจะนุ่มนวลเกินไปในการผลักดันการปฏิรูปในเชิงโครงสร้าง

นอกจากนี้ แม้พระองค์จะถูกมองว่าเป็นพระสันตะปาปาสายกลางที่จะมาสานความปรองดองภายในพระศาสนจักร แต่ก็ยังมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ถึงเรื่องการเปิดกว้าง และการยึดติดกับหลักการดั้งเดิมที่ไม่สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน อย่างเช่น เรื่องการยอมรับการสมรสของเพศเดียวกันในพระศาสนจักร แต่ในเรื่องประเด็นของความหลากหลายทางเพศในสังคมนั้น จากพระสันตะปาปาฟรังซิส ที่สนับสนุนการรวมกลุ่มและสิทธิในแง่ต่าง ๆ LGBTQ+ แต่สำหรับสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ดูจะมาในทางสายกลาง คือพระองค์เคยเสนอว่าควรให้แต่ละสภาบิชอปทั่วโลก (Episcopal Conferences) ตัดสินใจเรื่องการอวยพรคู่รักเพศเดียวกันตามบริบทวัฒนธรรม

ในส่วนของความเท่าเทียมทางเพศในศาสนา พระองค์แสดงจุดยืนที่ชัดเจนว่า ไม่สนับสนุนให้สตรีได้รับศีลอนุกรมเป็นบาทหลวง โดยให้เหตุผลว่า วิธีดังกล่าวอาจไม่ใช่คำตอบ และอาจสร้างปัญหาใหม่แทน อย่างไรก็ตาม สมเด็จพระสันตะปาปาฟรานซิสที่ 14 ก็ยังยืนยันถึงบทบาทสำคัญของสตรีในศาสนจักร และกล่าวชื่นชมการที่ผู้หญิงมีส่วนร่วมในระดับผู้นำมากขึ้นในยุคของโป๊ปฟรานซิส ซึ่งเป็นแนวทางที่เขาพร้อมจะสานต่อ ความท้าทายของโป๊ปองค์ใหม่ที่จะสร้างความเท่าเทียมทางเพศภายในศาสนจักร โดยเฉพาะบทบาทของผู้หญิงและคนรุ่นใหม่ เริ่มเป็นที่พูดถึงมากขึ้น ตามสถานการณ์ในทางโลกปัจจุบัน

คนรุ่นใหม่กับศาสนา

“ฉันไม่มีศาสนา” อาจกลายเป็นคำตอบที่ปกติในปัจจุบัน เพราะคนรุ่นใหม่ในโลกตะวันตกมีแนวโน้มเลือกใช้ชีวิตโดยไม่มีศาสนา ปัจจัยหนึ่งมาจากกระบวนการของรัฐที่แยกตัวจากศาสนา (Secularism) ในกลุ่มประเทศตะวันตก จากผลการศึกษาที่จัดทำโดยมหาวิทยาลัยเซนต์แมรีส์ (St Mary's University) พบว่า คนวัยหนุ่มสาวที่มีอายุระหว่าง 16-29 ปี จาก 21 ประเทศในยุโรป ส่วนใหญ่ยอมรับว่าไม่ยึดติดกับศาสนาใดๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาธารณรัฐเช็ก ซึ่งมีจำนวนกว่า 91% และในประเทศที่มีความสัมพันธ์กับศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอย่างใกล้ชิดในหน้าประวัติศาสตร์ อย่างฝรั่งเศสหรือสเปน คนรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งระบุว่า ตนเองไม่นับถือศาสนา

ใดๆ มีเพียงแค่ 23% และ 37% ที่บอกว่าตนเองนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก

สังคมในโลกตะวันตกสมัยใหม่ ได้ก้าวเข้าสู่ยุคของสังคมหลังศาสนาคริสต์แล้ว (post-christian society) คนรุ่นใหม่ในยุโรปรู้สึกเฉยๆ กับเรื่องศาสนา โดยมองว่า ศาสนจักรไม่สามารถก้าวทันความคิด พฤติกรรม และความต้องการของคนรุ่นใหม่ได้ ผนวกกับจุดยืนของศาสนจักรยังขัดกับสภาพความเป็นจริงในโลกปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีเหตุการณ์อื้อฉาวมากมายภายในศาสนจักร ไม่ว่าจะเป็น การล่วงละเมิดเด็ก และความรุนแรงทางเพศโดยบาทหลวงในประเทศต่างๆ ได้ถูกเปิดโปงต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง โดยเรื่องดังกล่าวนี้ทำลายความเชื่อมั่นในหมู่คนรุ่นใหม่ที่มีต่อบาทหลวง และศาสนจักรซึ่งผู้คนมองว่าเป็นสถาบันหลักที่ปกป้องค่านิยมด้านจริยธรรมพร้อมกับเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณ สภาพแวดล้อมดังกล่าวได้กลายเป็นความท้าทายของศาสนจักรในโลกปัจจุบัน

ในประเทศไทยเอง การนับถือศาสนาของคนรุ่นใหม่ก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การนับถือศาสนาลดลง มีการตั้งคำถามจากคนรุ่นใหม่ เกี่ยวกับหลักศาสนาด้วยแนวคิดวิทยาศาสตร์ หรือมองว่าศาสนา "ล้าหลัง" เมื่อเทียบกับความก้าวหน้าทางการแพทย์และเทคโนโลยี เช่น การถกเถียงเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด กับ ทฤษฎีวิวัฒนาการ นอกจากนี้ ยังมีการขยายตัวของความเชื่อนอกศาสนาหลักในประเทศไทย โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งสะท้อนถึงการแสวงหาความหมายชีวิตในรูปแบบใหม่ ที่ไม่ยึดติดกับศาสนาดั้งเดิม แต่ยังคงต้องการ "สิ่งศักดิ์สิทธิ์" หรือ "อำนาจเหนือธรรมชาติ" แทนที่ จึงมีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยหลายอย่าง เช่น ลัทธิใหม่ (New Cults) และความเชื่อส่วนบุคคลที่มีกลุ่มคนบูชา "Optimus Prime" (จากหนัง Transformers) ในฐานะสัญลักษณ์ของความแข็งแกร่งหรือเทพผู้ปกป้อง ความเชื่อในลัทธิจักรวาลนิยม (Cosmic

Beliefs) เชื่อในพลังงานจักรวาล สิ่งมีชีวิตต่างดาว หรือทฤษฎีสมคบคิด (Conspiracy Theories) แทนพระพุทธรูปเจ้าตามหลักศาสนา

ความเชื่อนอกศาสนาในไทยกำลังอยู่ในช่วง "ทดลองและปรับตัว" โดยคนรุ่นใหม่เลือกสรรสิ่งที่ตรงกับค่านิยมส่วนตัว แม้จะไม่แทนที่ศาสนาหลัก แต่สะท้อนว่า ศาสนาแบบเดิมอาจไม่ใช่คำตอบเดียวอีกต่อไป ในยุคที่วิทยาศาสตร์และปัจเจกนิยมมาแรง

ท่ามกลางโลกที่ผันผวนและเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ทั้งในมิติการเมืองที่ร้อนระอุด้วยความขัดแย้ง และปัญหาสังคมอันประหลาด บทบาทของศาสนาในยุคสมัยนี้ จึงไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการธำรงรักษาความศรัทธาและประเพณีอันยาวนานเท่านั้น แต่ยังคงก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ที่พัดกระหน่ำทุกอนุของสังคม การปรับตัวอย่างมีสติ และสร้างสมดุลระหว่างคตินิยมดั้งเดิม กับความท้าทายสมัยใหม่ จึงอาจเป็นโจทย์สำคัญที่ผู้นำศาสนาต้องตอบสนองให้ได้ ไม่เพียงรักษาเสถียรภาพ แต่ยังคงเป็นเสียงแห่งสันติและความหวังท่ามกลางความวุ่นวายของโลก เพื่อให้คำสอนของศาสนายังคงความหมายและเข้าถึงหัวใจของผู้คนในทุกยุคสมัย

พ.อ.หญิง ฌัก ภัคคะกรณ์

อจ.ทก.สมย.วทบ.

- อ้างอิง
1. <https://www.thepeople.co/social/people-change-the-world/55126>
 2. <https://themomentum.co/feature-women-in-vatican-catholic-church/>
 3. <https://www.prachachat.net/world-news/news-1797007>
 4. <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/1002732>
 5. <https://www.the101.world/komkrit-uitekkeng-interview/>